

**Василь Німчук
(1933—2017)**

Наталія ВЕНЖИНОВИЧ

ПРОФЕСОР ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ НІМЧУК. ДО 90-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИЗНАЧНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВЧЕНОГО (1933–2017)

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.
Випуск 2 (50)
УДК 80 (092) "1933/2017" Німчук

DOI:10.24144/2663-6840/2023.2(50).6–12

Венжинович Н. Професор Василь Васильович Німчук. До 90-річчя від дня народження визначного українського вченого (1933 – 2017); кількість бібліографічних джерел – 10; мова українська.

Анотація. Стаття присвячена опису основних напрямів наукової діяльності Василя Васильовича Німчука та вшанування пам'яті визначного вченого-лінгвіста сучасності в Україні й за кордоном. В.В. Німчук – мовознавець світового рівня, доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України. Народився шостого липня 1933 року в селі Довгому Іршавського району Закарпатської області, був одним із перших випускників філологічного факультету Ужгородського університету. Пропрацював понад півстоліття в Києві в Інституті української мови НАН України.

У докторській дисертації вчений уперше ґрунтовно дослідив несловникові лексикографічні форми – глоси, відсуваючи постання української лексикографії далеко до появи першого класичного словника. Його дослідження продемонструвало, що староукраїнське словникарство – це окрема система, що розвивалася в тісному зв'язку як зі східною, так і з західною лексикографічною традицією.

Відомі величезні напрацювання В.В. Німчука у справі видання пам'яток. Кожне видання серії супроводжував докладний лінгвістичний опис, ґрунтовне текстологічне дослідження тощо.

В.В. Німчук є автором проекту багатотомної академічної «Історії української мови», в якому він брав участь як автор і відповідальний редактор.

Багато праць вченого торкаються проблем ономастики. В.В. Німчук простежив, як ономастичний матеріал може точно відображати поширення і хронологію мовних змін, тобто слугувати вивченню питання слов'янської прабатьківщини та найдавнішого діалектного членування слов'янських мов, балто-слов'янських проблем тощо.

Великих зусиль доклав вчений до вироблення нового українського правопису.

Нині колектив кафедри української мови Ужгородського національного університету опрацьовує картотеку матеріалів Василя Васильовича Німчука до словника говірки села Довгого Закарпатської області, готуючи до видання. Ці матеріали вчений збирав понад шістьдесят років. На факультеті у спеціальному приміщенні відкрита бібліотека В.В. Німчука, яку він, як і картотеку словника, подарував університетові.

«Подвижник української науки зі Срібної землі» – таку назву мала Міжнародна наукова конференція, яку організували в Ужгородському національному університеті до 90-ліття члена-кореспондента Національної академії наук України, багаторічного директора Інституту української мови НАНУ, доктора філологічних наук, професора Василя Німчука. Протягом 4–5 жовтня 2023 року у змішаному форматі – наживо й віддалено – тривали пленарні засідання, відбувся круглий стіл, працювали 5 секцій. Учасники міжнародного форуму у своїх доповідях засвідчили визначну роль В.В. Німчука у розвитку української лінгвістики.

Ключові слова: В.В. Німчук, мовознавство, історія української мови, пам'яткознавство, діалектологія, ономастика, український правопис.

Постановка проблеми. Мовознавець світового рівня, доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України. Народився шостого липня 1933 року в селі Довгому Іршавського району Закарпатської області, був одним із перших випускників філологічного факультету Ужгородського університету. Пропрацював понад півстоліття в Києві в Інституті української мови НАН України.

Василь Васильович проклав шлях у науку багатьом дослідникам, він завжди щедро ділився часточкою своєї світлої душі, своїми глибокими знаннями. Справжній вчений із енциклопедичним складом розуму, він радо допомагав усім, хто потребував його підтримки. Десятки докторів, кан-

дидатів філологічних наук із теплотою згадують спілкування з цією незвичайною людиною. Палкий патріот рідної землі, він дуже любив і плекав рідну мову, рідну говірку. Його наукові здобутки є дороговказом наступним поколінням, як трепетно треба ставитися до вивчення мовних явищ.

У статті застосовано **описовий** метод. **Мета** – опис основних напрямів наукової діяльності Василя Васильовича Німчука та вшанування пам'яті визначного вченого-лінгвіста сучасності в рідному селі та під час Міжнародної наукової конференції в Ужгороді.

Виклад основного матеріалу. У докторській дисертації вчений уперше ґрунтовно дослідив не-

словникові лексикографічні форми – глоси, відсуюючи постання української лексикографії далеко до появи першого класичного словника. Його дослідження продемонструвало, що староукраїнське словникарство – це окрема система, що розвивалася в тісному зв'язку як зі східною, так і з західною лексикографічною традицією.

Відомі величезні напрацювання В.В. Німчука у справі видання пам'яток. Кожне видання серії супроводжував докладний лінгвістичний опис, ґрунтовне текстологічне дослідження тощо. Результати власних спостережень щодо мови й походження багатьох пам'яток учений виклав, зокрема у статтях Української літературної енциклопедії в 5 томах (1988–1995), в Енциклопедії «Українська мова» [2000, 2004, 2008]. Тут розміщені також нариси з питань історії української мови й писемності, діалектології, наукові портрети українських і слов'янських мовознавців. У своїх монографічних працях В.В. Німчук висловлює думки про походження української етнічної мови, про її праслов'янські витoki, а також досліджує історію діалектного членування української мови, відстоюючи гіпотезу про її тричленний характер. Зокрема, у монографії «Давньоруська спадщина в лексиці української мови» [Німчук 1992] автор ґрунтовно дослідив походження й розвиток найдавніших шарів української лексичної системи, тих лексико-семантичних груп, що є найбільш архаїчними: лексика, пов'язана з буттям, простором, часом, навколишнім середовищем і людиною як частиною живої природи, а також географічна, метеорологічна, ботанічна, зоологічна термінологія [Пуряєва 2017].

В.В. Німчук є автором проекту багатотомної академічної «Історії української мови», в якому він брав участь як автор і відповідальний редактор. Ця чотири томна праця (1978–1983) – найґрунтовніше академічне дослідження складного процесу формування й розвитку всіх структурних рівнів української мови. Учений доповнив цей чотири томник «Хрестоматією з історії української мови X – XIII ст.» (2015). Багато з рукописів, умічених тут, досі не були опубліковані. Такий обсяг пам'яток не охоплювало досі жодне видання: у ньому представлено близько 60 давньоукраїнських текстів, зокрема епіграфіка, церковно-релігійна, юридична література, літописні зводи, князівські договори тощо [Німчук 2015].

Багато праць ученого торкаються проблем ономастики. В.В. Німчук простежив, як ономастичний матеріал може точно відобразити поширення і хронологію мовних змін, тобто слугувати вивченню питання слов'янської прабатьківщини та найдавнішого діалектного членування слов'янських мов, балто-слов'янських проблем тощо. З 2008 року Василь Васильович працював головою Української ономастичної комісії, діяльність якої була спрямована на координацію дослідницької діяльності в галузі української ономастики. Зокрема, 1979 р. був опублікований академічний «Словник гідронімів України», в якому В.В. Німчуку належить дослідження гідронімії річки Тиси.

Упродовж 10 років (1998–2008) професор В.В. Німчук очолював Інститут української мови НАН України, він ініціював заснування академічного журналу «Українська мова», головним редактором якого був до останніх днів життя. Великих зусиль доклав учений до вироблення нового українського правопису. У монографії «Проблеми українського правопису XX – початку XXI ст.ст.» [Німчук 2002] автор докладно обґрунтував кожен з запропонованих Національною правописною комісією орфографічних змін. Діяльність цієї комісії була спрямована на реалізацію природної потреби повернути українській мовній системі її первісний вигляд.

Наукова спадщина Василя Васильовича Німчука вражає глибиною та різнобічністю – це понад 500 наукових публікацій із діалектології, історії мови, українського глото- та діалектогенезу, стилістики, едиційної археографії, ономастики, етимології. Цей величезний доробок потребуватиме чималих зусиль наступників, які повинні осягнути велич його світлого розуму, могутній потенціал його думки [Василь Васильович Німчук: Біобібліографія до 75-річчя 2008].

До останніх днів Василь Васильович працював над словником говірки рідного села Довге, протягом усього життя збираючи фактичний матеріал, що налічував близько 50000 лексем. Ця титанічна праця мала стати помітним внеском в українську діалектну лексикографію. Нині колектив кафедри української мови Ужгородського національного університету опрацьовує картотеку, готуючи до видання. На факультеті у спеціальному приміщенні відкрита бібліотека В.В. Німчука, яку він, як і картотеку словника, подарував університетові. Ми щиро вдячні родині вченого, особливо племінниці Мирославі, за сприяння у перевезенні цих неоціненних скарбів із Києва до Ужгорода. В.В. Німчук ініціював створення Всеукраїнського Товариства шанувальників і захисників діалектів (zareєстроване в 2017 р.), він так мріяв про те, щоб нині велися активні дослідження народного мовлення – цього невичерпного джерела мудрості українського етносу.

Василь Васильович Німчук, виступаючи перед студентами і викладачами філологічного факультету Ужгородського національного університету, який славиться потужною діалектологічною школою, наголосив, що любов до української мови починається із любові до діалекту, до рідної батьківської говірки. «Я все життя із земляками – чи тут, чи в Києві, чи в Полтаві, чи в Москві – говорив по-закарпатськи. Люди, які звикли до свого діалекту, але не вживають його, відчувають дискомфорт. Щоб цього дискомфорту не було – треба щось робити», – підкреслив Василь Німчук. Отже, з ініціативи Василя Васильовича та ужгородських науковців створено Всеукраїнську громадську організацію «Товариство шанувальників і захисників говорів української мови», яка базується в нашому місті. «Відрадно, що перші установчі збори нашого Товариства відбуваються саме на Закарпатті і саме

в Ужгородському університеті. Десь діалекти шанують більше, десь менше, а десь взагалі не шанують. Знаменно, що презентація Товариства проходить в Ужгороді. Ми виявилися на висоті і будемо серед тих перших, хто захищає українську мову і її говори», – зазначив тоді у своєму виступі на презентації Товариства Василь Васильович Німчук.

Попри те, що створення «Товариства шанувальників і захисників говорів української мови» почалося недавно – на початку 2017-го року, його учасниками вже є представники 19-ти регіонів України, а осередки офіційно зареєстровані в 15 областях. У перспективі – створення відокремлених підрозділів в інших країнах, бо вже зараз у рядах шанувальників і захисників говорів української мови є науковці з Польщі і Молдови. Подали заявки на вступ і участь у роботі Товариства і колеги з Угорщини, з Будапештського університету імені Лоранда Етвеша. Розпочав тоді і продовжує нині роботу й Закарпатський осередок «Товариства шанувальників і захисників говорів української мови». Долучитися до роботи Товариства можуть не тільки університетські науковці, а кожен, хто любить діалекти і хотів би допомогти у збереженні материнської мови. Метою Товариства є прищеплення любові і поваги до діалектів, заохочення до використання говірок як престижного засобу спілкування, застерігання від створення якихось нових мов. Крім того – ініціатива запровадження української діалектології як обов'язкового предмета на всіх факультетах філологічного спрямування, а також підтримка молодих дослідників, формування спільної думки науковців щодо мовної політики в Україні [Академік Василь Німчук презентував в УжНУ 2017].

... Познайомилася я з Василем Васильовичем у той час, коли готувала до захисту дисертаційну роботу на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Ніколи не забуду те хвилювання, що охопило мене перед першою зустріччю з ним. Це було в Києві в Інституті української мови НАН України на Грушевського, 4. Проте після перших же хвилин спілкування всі побоювання розвіялися. Відомий учений виявився надзвичайно простою, комунікабельною людиною. По-батьківськи розпитував про родину, цікавився, які проблеми мене турбують. Радо погодився прочитати мою наукову роботу. Його побажання, зауваження допомогли мені суттєво покращити текст, належно підготуватися до захисту.

Потім не раз ми зустрічалися на різних наукових форумах, особливо мені запам'яталася зустріч із Василем Васильовичем у Рівному в 2011 році на Міжнародній науковій конференції, присвяченій 450-річчю Пересопницького Євангелія. Такою всеосяжною любов'ю до Слова Божого була насичена його доповідь, що вона не могла нікого залишити байдужим.

Особливе місце в житті В.В. Німчука займає рідне село Довге. Знаний у всьому світі вчений любив його надзвичайно, сюди завжди повертався після далеких доріг. Любив свою хату, свою землю, своїх людей, свою церкву. У греко-католицькому храмі він щиро молився, звертаючись до Господа.

І Господь чув його молитви, давав йому сили й натхнення займатися улюбленою справою.

Сивина побілила його скроні, а скільки невичерпної енергії випромінювали його очі, скільки мудрих думок снувало у світлому мозку, скільки цікавих ідей зринало з його уст навіть у такому поважному віці. І хто б міг подумати, що його приїзд в Ужгород у квітні 2017 року на студентську науково-практичну конференцію, його виступ перед студентами й викладачами філологічного факультету Ужгородського національного університету виявиться останнім...

Як він радів, що вдалося освоїти комп'ютер, з допомогою колег та учнів навчився виконувати найрізноманітніші операції, які не вміють робити і набагато молодші. І в цьому весь Василь Васильович – роки не владні над ним.

У моєму домашньому архіві збереглося чимало світлин, на яких Василь Васильович серед колег в Інституті української мови НАН України, у своєму відділі історії української мови, на засіданнях Вченої чи спеціалізованої ради, на наукових конференціях. Із трепетом переглядаю фото, де він удома, серед своїх рідних. Він дуже любив усіх їх, і вони горнулися до нього, завжди чекали додому, особливо наймолодший брат Іван, його дружина Анна, племінниця Мирослава, її син Іванко. Є світлини, де Василь Васильович серед прекрасних Карпат, які любив понад усе на світі.

У той скорботний листопадовий день 2017 року, коли не стало Василя Васильовича, заплакало небо, здійнявся вітер, захиталися могутні смереки, застогнали Карпати. Тривожно задзвонили дзвони, сповіщаючи сумну звістку. Рідна земля прощалася з ним і прийняла у своє лоно. Тут він народився, виріс, звідси пішов у далеку, довгу дорогу, сюди повернувся на вічний спочинок.

Так Господь нагородив його за праведне життя на землі, яке Василь Васильович Німчук присвятив служінню науці й людям [Професор Василь Німчук 2018].

Шостого липня 2023 року у Довгому відбулися урочистості з нагоди вшанування пам'яті Василя Васильовича Німчука (до 90-ліття з дня його народження). Довжанська територіальна громада, очолювана головою Віктором Симканичем, зробила все, щоб гідно провести це поважне зібрання. Було багато гостей, серед них і численна група викладачів Ужгородського національного університету, який у свій час закінчив визначний учений, що народився у цьому славному гірському селі. Спочатку ми помолилися за упокій світлої душі В.В. Німчука у греко-католицькому храмі, де часто промовляв до Бога Василь Васильович, приїжджаючи з Києва. Після цього взяли участь у відкритті та освяченні меморіального барельєфа з зображенням В.В. Німчука, який встановили на стіні місцевого ліцею імені В.В. Німчука. Право відкрити барельєф було надано Іванові Васильовичу Німчуку, рідному братові вченого [Подвижник української науки 2023].

...«Подвижник української науки зі Срібної землі» – таку назву мала Міжнародна наукова конфе-

ренція, яку організували в Ужгородському національному університеті до 90-ліття члена-кореспондента Національної академії наук України, багаторічного директора Інституту української мови НАНУ, доктора філологічних наук, професора Василя Німчука. Протягом 4–5 жовтня у змішаному форматі – наживо й віддалено – тривали пленарні засідання, відбувся круглий стіл, працювали 5 секцій.

Урочисто відкрив міжнародний форум ректор УжНУ Володимир Смоланка. Відзначив велич постаті Німчука й розповів особисту історію. Володимир Іванович не був знайомий із видатним лінгвістом, але батько нинішнього очільника вишу в молодості дружив з ювіляром. Іван Смоланка любив малювати й подарував свою картину Василеві Німчуку. Коли ж архів мовознавця родина вченого за його заповітом передала університетові, то серед речей знайшли й цю картину, яка тепер нагадує ректору УжНУ одночасно і про батька, і про Василя Васильовича.

В.І. Смоланка підкреслив, що в конференції віддалено й наживо беруть участь відомі вчені з двадцяти міст України та дев'яти країн світу. Для очної участі приїхали знані науковці з Києва, Львова, Кропивницького. Ректор подякував, що в такий непростий час науковці зібралися в Ужгороді, щоб ушанувати пам'ять визначного вченого виголошенням результатів своїх наукових досліджень. Побажав усім плідної роботи, конструктивних дискусій, а тим, хто приїхав на Закарпаття, – гарних вражень від перебування на нашій благословенній землі і щасливого повернення додому. «Миру всім нам і перемоги», – такими словами ректор завершив своє привітання.

Декан філологічного факультету Ужгородського національного університету Юрій Бідзіля у вітальному слові зазначив: «Філологічний факультет Ужгородського університету з вдячністю згадує, як Василь Васильович сприяв науковому зростанню багатьох наших фахівців із кафедри української мови і не тільки, надаючи молодим дослідникам ґрунтовні консультації й поради. Василь Васильович, хоч і працював у класичній науковій установі, мав вроджений дар талановитого педагога. Він умів складне пояснити просто й доступно, любив повторювати: «Вивчати все в нашому мовознавстві треба не з марнославства, а задля практичної користі, задля збереження народної мовної стихії для нових поколінь українців». Недарма в народі кажуть, що посередній учитель розповідає, хороший – пояснює, чудовий – показує, а геніальний – надихає. Ю.М. Бідзіля подякував присутнім за долучення до пошанування пам'яті Василя Німчука та побажав плідної роботи.

Привітала гостей і племінниця В.В. Німчука Мирослава Німчук-Мезіна, яка нині за кордоном і не змогла приєднатися віддалено: «Вітаю, вельмишановне панство! Від імені усієї родини Німчуків щиро дякую всім причетним до сьогоднішньої події – Міжнародної наукової конференції, присвяченої вшануванню 90-річчя мого дорогого стрийка Василя Васильовича Німчука. Буде сказано багато

теплих і добрих слів про нього сьогодні. Маститі українські вчені, які поцінують його титанічну філологічну працю, це й нині зроблять достойно. Упевнена: Василь Васильович на цій події доброзичливо усміхається, дружньо піджартовуючи... Успішної плідної праці, українонатхненних доповідей та палких доленосних дискусій. Бо мова – дієві ліки від невігластва! Вона – незборима зброя! Мова – омофор української нації! Повсякчасної вам безпеки, здоров'я та мирного неба над головою», – так завершила своє вітальне слово улюблена племінниця Василя Васильовича Німчука.

Через екран привітав учасників і Тарас Кремень, уповноважений із захисту державної мови, син видатного поета й публіциста Дмитра Кременя. «Саме Василь Німчук стояв біля витоків багатьох революційних перетворень. Нехай сила слова, дослідження Василя Німчука огортають нас великою шанобою й любов'ю до нашої сильної й незламної держави», – побажав пан Тарас.

Надалі розпочалося перше пленарне засідання. Модераторка міжнародного наукового форуму, завідувачка кафедри української мови УжНУ, доктор філологічних наук, професор Наталія Венжинович у своєму виступі «Життя, присвячене науці і людям (до 90-ліття з дня народження Василя Васильовича Німчука)» зазначила: «Василь Німчук – учений з енциклопедичним складом розуму, що радо допомагав усім, хто прагнув підтримки. Василь Васильович – автор понад 500 фундаментальних праць у різних галузях мовознавства. Його наукові здобутки є дороговказом наступним поколінням, як трепетно треба ставитися до вивчення мовних явищ...».

Президент Міжнародної асоціації українців, професор мовознавства Інституту славистики Віденського університету Міхаель Мозер (Австрія) виступив із ґрунтовною доповіддю про «Практичну граматику української мови» Василя Сімовича. Про ювіляра відгукнувся так: «Василь Німчук – велика постать у мовознавчій науці. І я дуже радію, що ми сьогодні його шануємо. Для мене особисто він є науковим символом, зв'язком західної частини України з центральною та східною. Він завжди наголошував, що головне – це єдність його рідної держави».

Директор Інституту української мови НАН України, доктор філологічних наук, професор Павло Гриценко зауважив, що Інститут української мови – не просто місце роботи Василя Васильовича, а установа, для формування, утвердження та розвитку якої ювіляр віддав кілька десятків років свого життя, та наголосив на тому, яких величезних зусиль було докладено. Доповідь професора стосувалася двоприйменниковості й двопрефіксності в українському континуумі. Свого часу цю тему досліджував і сам Василь Німчук.

Завідувачка відділу граматики Інституту української мови НАН України, доктор філологічних наук, професорка Катерина Городенська, яка багато років працювала пліч-о-пліч із ювіляром, ґрунтовно проаналізувала нові тенденції і явища у творен-

ні гібридних відсубстантивних загальновідносних прикметників. Відома вчена також зазначила, що Василь Німчук не лише був неперевершеним знавцем історичного українського словотвору, а й заповів наступним поколінням досягнути підвалини словотвору сучасного.

Доктор філологічних наук, професорка кафедри української мови Національного університету «Львівська політехніка» Ірина Фаріон виступила з доповіддю «Теорія і практика сучасної англійзації». «Я мала за велику честь бути ученицею Василя Німчука і дуже щільно спілкуватися з ним в останній період його життя. Ми без вас сьогодні, Василю Васильовичу, але ви зібрали нас усіх тут», – мовила пані професорка. У своєму виступі Ірина Фаріон презентувала власну монографію «Англізми і проанглізми. 100 історій слів у соціокультурному контексті».

У програмі першого пленарного засідання був заявлений також Віктор Мойсієнко, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови та методики її навчання Житомирського державного університету імені Івана Франка, який досліджує медієвістику Василя Німчука. Наразі пан Віктор, який був улюбленим докторантом Василя Васильовича, боронить нашу державу на Сході, тож до пленарного засідання, на жаль, доєднатися не зміг.

Друге пленарне засідання розпочав професор кафедри сучасних мов і культур Університету «Пейс» в Нью-Йорку (США) Андрій Даниленко доповіддю «Від Омеляна Прицака до Василя Німчука, або Коли ж Дніпро став Словоутою?», яка викликала жваву зацікавленість в учасників конференції.

Провідний науковий співробітник Інституту української мови НАНУ, доктор філологічних наук, старший науковий співробітник Святослав Вербич виголосив доповідь «Про походження закарпатських антропонімів (доповнення до історико-етимологічного словника прізвищ закарпатських українців П.П. Чучки)», в якій поглибив аналіз походження прізвищ.

Професорська родина Василя та Валентини Грешуків (Івано-Франківськ) на цікавому фактичному матеріалі проаналізувала фраземний простір у новелах Василя Стефаника.

Відома чернівецька дослідниця, завідувачка кафедри сучасної української мови ЧНУ ім. Ю. Федьковича, доктор філологічних наук, професор Світлана Шабат-Савка оприлюднила висліди своїх наукових напрацювань у доповіді «Комунікативно-інтенційний обшир релігійного дискурсу: контекст «сакральної мови Василя Німчука».

Цікавою була й спільна доповідь кандидата філологічних наук, доцентки кафедри словацької філології УжНУ Юлії Юсип-Якимович і доктора філологічних наук, професорки Оксани Тимко-Дітко із Загреба (Ховатія) «Мова української держави: В.В. Німчук: до проблеми періодизації розвитку української мови».

Доктор філологічних наук, професор Борис Коваленко з Кам'янець-Подільського свою ґрунтовну доповідь присвятив опису фразем із компонентом *око* в мові письменників-подолян.

У межах круглого столу, який модерувала доцентка Ольга Пискач, доповідачі представляли та обговорювали власні напрацювання, що стосувалися багатогранного наукового доробку Василя Німчука. Зокрема, були розглянуті питання граматики й стилістики в українському мовознавстві, здобутки фразеології та фразеографії української мови, а також проблеми українського правопису, які свого часу досліджував ювіляр.

Доцент кафедри журналістики Ужгородського національного університету Василь Шаркань та старший викладач цього ж підрозділу Василь Путьрашик презентували розроблений ними сайт, присвячений Василеві Німчуку, – <https://nimchuk.vidomi.uk>. Інтернет-ресурс є частиною майбутньої мережі сайтів «Відомі українці». Веброзробка вміщує оцифровані праці мовознавця, відео, публікації про нього, а також фотогалерею та спогади друзів, колег, учнів визначного лінгвіста. Сайт тільки починає наповнюватися інформацією, тож розробники закликають долучатися зі збором і підготовкою до публікації матеріалів.

Свої дослідження різних аспектів спадщини Василя Німчука під час круглого столу також оприлюднили загалом доцентки Ольга Миголінець, Ольга Пискач із Ужгорода, професорки Лариса Кравець із Берегова, Марія Федурко з Дрогобича, Людмила Даниленко з Києва, Галина Шумицька з Ужгорода; доцентки Єлизавета Барань з Берегова, Вікторія Штефуца з Ніредьгази, професорки Ірина і Тетяна Гуцуляк із Чернівців, доцентка Алла Галас з Ужгорода, кандидати філологічних наук Руслана Дзись із Чернівців та Марія Медведь із Ужгорода.

Робота конференції продовжилася в межах 5 секцій, модерували в яких старший науковий співробітник Марина Ткачук (Київ) і доцентка Галина Шкурко (Ужгород); професорка Лідія Гнатюк (Київ) і доцентка Олеся Харківська (Ужгород); професор Михайло Торчинський (Хмельницький) і доцентка Вероніка Баньої (Ужгород); доцентки Людмила Кравченко (Київ) та Марія Яцьків (Ужгород); старший науковий співробітник Оксана Михальчук (Київ) і викладачка Рената Луканинець (Ужгород). Обговорювали досягнення української діалектології та лінгвогеографії, проблеми вивчення історії української мови та ономастики в сучасних мовознавчих студіях, питання граматики й стилістики в українському мовознавстві, вивчення міжслов'янських мовних зв'язків та питання етнолінгвістики, лінгвокультурології в новітніх мовознавчих дослідженнях.

Наступного дня учасники Міжнародної наукової конференції, які приїхали в Ужгород із різних міст України, побували на цвинтарі в с. Довгому, де похований Василь Васильович Німчук. Потому відвідали родину брата Василя Васильовича – Івана, поспілкувалися з ним та його дружиною. У кімнаті, де працював В.В. Німчук, коли приїздив додому, прониклися особливою аурою, яка там досі панує. У Довгому гостинно приймали учасників конференції голова місцевої територіальної громади Віктор Симканич та очільник Закарпатського відділення Спілки

письменників України Василь Кузан [В УжНУ відбулася Міжнародна наукова конференція 2023].

Так завершилося дводенне вшанування пам'яті Василя Васильовича Німчука з нагоди 90-ліття від дня його народження.

...Щоразу зі щемом у серці гортаю рукопис моєї докторської монографії, на берегах якої рукою ВЧИТЕЛЯ зроблені помітки-побажання до тексту роботи. Усвідомлюю, як багато значить його справді батьківська допомога на моєму шляху здобуття високого наукового ступеня доктора філоло-

гічних наук. Непереборно хочеться знову й знову почути його ангельський голос, побачити усміщене обличчя, легку ходу коридором Інституту української мови в Києві, на нашому філологічному факультеті в УжНУ чи на домашньому подвір'ї в Довгому...

Висновки. Залишається назавжди тільки пам'ять... Вічна, світла і добра пам'ять про визначного українського ВЧЕНОГО, мудрого ВЧИТЕЛЯ, гідного СИНА рідної землі, на працях якого тримається небо української науки.

Література

1. Василь Васильович Німчук: Біобібліографія до 75-річчя. НАН України. Інститут української мови. Упорядники: Ю.В. Осінчук, Н.В. Пуряєва. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2008. 128 с.; порт., ілюстр. (Бібліографія вчених України).
2. Українська мова: Енциклопедія. Редкол.: Русаніський В.М. (співголова), Тараненко О.О. (співголова), М.П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.
3. Німчук В.В. Давньоруська спадщина в лексиці української мови. Монографія; АН України, Ін-т української мови. Київ: Наукова думка, 1992. 416 с.
4. Німчук В.В. Проблеми українського правопису ХХ – початку ХХІ ст. ст.; НАН України, Ін-т укр. мови. Київ: [б.в.], 2002. 112, [2] с.: портр.
5. Німчук В. Хрестоматія з історії української мови Х–ХІІІ ст. Житомир: Полісся, 2015. 352 с.
6. Академік Василь Німчук презентував в УжНУ «Товариство шанувальників і захисників говорів української мови». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/akademik-vasil-nimchuk-prezentuvav-v-uzhnu-tovarisstvo.htm>
7. Пуряєва Н. Пам'яті члена-кореспондента НАН України Василя Васильовича Німчука (6. 07. 1933 – 26. 11. 2017). *Українська мова*. 2017. № 4. С. 161–165
8. Професор Василь Німчук у спогадах сучасників. Ужгород: Карпати, 2018. 208 с., іл.
9. Подвижник української науки зі Срібної землі. До 90-річчя від дня народження Василя Васильовича Німчука (1933–2017). URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/podvyzhyk-ukrainskoi-nauky-z-sribnoi-zemli/2023-07-07-57174>
10. В УжНУ відбулася Міжнародна наукова конференція до 90-ліття професора Василя Німчука. URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/v-uzhnu-vidbulasia-mizhnarodna-naukova-konferentsiia-do-90-littia-profesora-vasyilia-nimchuka/2022-10-07-58130>

References

1. Vasyl Vasyliovych Nimchuk: Biobibliohrafiia do 75-richchia (2008) [Vasyl Vasylyovych Nimchuk: Biobibliography for the 75th anniversary]. NAN Ukrainy. Instytut ukrainskoi movy. Uporiadnyky: Yu.V. Osinchuk, N.V. Puriaieva. Kyiv: Vydavnychi Dim Dmytra Buraho. 128 s.; port., iliustr. (Bibliohrafiia vchenykh Ukrainy) [in Ukrainian].
2. Ukrainska mova: Entsyklopediia (2004) [Ukrainian language: Encyclopedia]. Redkol.: Rusaniskyi V.M. (spivholova), Taranenko O.O. (spivholova), M.P. Ziabliuk ta in. 2-he vyd., vypr. i dop. Kyiv: Vyd-vo «Ukrainska entsyklopediia» im. M.P. Bazhana. 824 s. [in Ukrainian].
3. Nimchuk V.V. (1992) Davnoruska spadshchyna v leksytsi ukrainskoi movy [Old Rus' heritage in the vocabulary of the Ukrainian language]. Monohrafiia; AN Ukrainy, In-t ukrainskoi movy. Kyiv: Naukova dumka. 416 s. [in Ukrainian].
4. Nimchuk V.V. (2022) Problemy ukrainskoho pravopysu XX – pochatku XXI st. st. [Problems of Ukrainian orthography of the 20th and early 21st centuries]; NAN Ukrainy, In-t ukr. movy. Kyiv: [b.v.]. 112, [2] c.: portr. [in Ukrainian].
5. Nimchuk V. (2015) Khrestomatiiia z istorii ukrainskoi movy X–XIII st. [Textbook on the history of the Ukrainian language of the 10th–13th centuries]. Zhytomyr: Polissia. 352 s. [in Ukrainian].
6. Akademik Vasyl Nimchuk prezentuvav v UzhNU «Tovarystvo shanuvalnykyv i zakhysnykyv hovoriv ukrainskoi movy» (2017) [Academician Vasyl Nimchuk presented the «Society of fans and defenders of speakers of the Ukrainian language» in UzhNU]. Rezhym dostupu: URL:<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/akademik-vasil-nimchuk-prezentuvav-v-uzhnu-tovarisstvo.htm> [in Ukrainian].
7. Puriaieva N. (2017) Pamiati chlena-korespondenta NAN Ukrainy Vasyliia Vasyliovycha Nimchuka [In memory of Vasyl Vasylyovych Nimchuk, a Correspondent Member of the National Academy of Sciences of Ukraine]. (6. 07. 1933 – 26. 11. 2017). *Ukrainska mova*. № 4. S. 161–165 [in Ukrainian].
8. Profesor Vasyl Nimchuk u spohadakh suchasnykyv (2018) [Professor Vasyl Nimchuk in the memories of contemporaries]. Uzhhorod: Karpaty. 208 s., il. [in Ukrainian].

9. Podvyzhnyk ukrainskoi nauky zi Sribnoi zemli. Do 90-richchia vid dnia narodzhennia Vasylia Vasyliovycha Nimchuka (1933–2017) [An ascetic of Ukrainian science from the Silver Land. To the 90th anniversary of the birth of Vasyl Vasylyovych Nimchuk]. URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/podvyzhnyk-ukrainskoi-nauky-zi-sribnoi-zemli/2023-07-07-57174> [in Ukrainian].

10. V UzhNU vidbulasia Mizhnarodna naukova konferentsiia do 90-littia profesora Vasylia Nimchuka (2023) [An international scientific conference for the 90th birthday of Professor Vasyl Nimchuk was held in UzhNU]. URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/v-uzhnu-vidbulasia-mizhnarodna-naukova-konferentsiia-do-90-littia-profesora-vasylia-nimchuka/2022-10-07-58130> [in Ukrainian].

**PROFESSOR VASYL VASYLYOVYCH NIMCHUK.
TO THE 90TH ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF THE PROMINENT
UKRAINIAN SCIENTIST (1933 – 2017)**

Abstract. The article is devoted to the description of the main directions of scientific activity of Vasyl Vasylyovych Nimchuk and to honoring the memory of a prominent modern linguist in Ukraine and abroad. V.V. Nimchuk is a world-class linguist, doctor of philology, professor, corresponding member of the National Academy of Sciences of Ukraine. He was born on July 6, 1933, in the village of Dovhe, Irshava district, Transcarpathian region, and was one of the first graduates of the philological faculty of Uzhhorod University. He worked for more than half a century in Kyiv at the Ukrainian Language Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine.

In his doctoral dissertation, the scientist for the first time thoroughly investigated non-dictionary lexicographic forms – glosses, pushing the emergence of Ukrainian lexicography far before the appearance of the first classical dictionary. His research demonstrated that Old Ukrainian lexicography is a separate system that developed in close connection with both Eastern and Western lexicographical traditions.

The huge achievements of V.V. Nimchuk are known in the matter of issuing monuments. Each edition of the series was accompanied by a detailed linguistic description, thorough textological research, etc.

V.V. Nimchuk is the author of the multi-volume academic “History of the Ukrainian Language” project, in which he participated as an author and responsible editor.

Many works of the scientist touch on the problems of onomastics. V.V. Nimchuk traced how the onomastic material can accurately reflect the spread and chronology of language changes, that is, serve the study of the question of the Slavic homeland and the oldest dialectal division of Slavic languages, Balto-Slavic problems, etc.

The scientist made great efforts to develop a new Ukrainian spelling.

Currently, the staff of the Department of Ukrainian Language of the Uzhhorod National University is working on the index of Vasyl Vasylyovych Nimchuk’s materials for the dictionary of the colloquial language of the village of Dovhe, Transcarpathian region, preparing for publication. The scientist collected these materials for over sixty years. The library of V.V. Nimchuk is open at the faculty in a special room. He presented it to the university, as well as the dictionary index.

“An ascetic of Ukrainian science from the Silver Land” is the name of the International scientific conference organized at the Uzhhorod National University for the 90th birthday of the corresponding member of the National Academy of Sciences of Ukraine, long-term director of the Ukrainian Language Institute of the National Academy of Sciences, doctor of philology, professor Vasyl Nimchuk. During October 4–5, 2023, plenary sessions were held in a mixed format – offline and online, around table was held, and 5 sections worked. The participants of the international forum in their reports testified to the significant role of V.V. Nimchuk in the development of Ukrainian linguistics.

Keywords: V.V. Nimchuk, linguistics, history of the Ukrainian language, monument studies, dialectology, onomastics, Ukrainian orthography.

© Венжинович Н., 2023 р.

Наталія Венжинович – доктор філологічних наук, професор, завідувачка кафедри української мови Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; vennata2017@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-0230-4118>

Natalia Venzhynovych – Doctor of Philology, Professor, Head of the Ukrainian Language Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; vennata2017@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-0230-4118>